

Wyrok z dnia 16 grudnia 1998 r.

II UKN 392/98

Zatrudnianie na podstawie umów o dzieło pracowników poza podstawowym czasem pracy przy pracach tego samego rodzaju, co objęte stosunkami pracy, stanowi obejście przepisów dotyczących podlegania systemowi pracowniczych ubezpieczeń społecznych.

Przewodniczący: SSN Zbigniew Myszkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 1998 r. sprawy z wniosku Przedsiębiorstwa Zagranicznego „A.” w K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B.-B. o składki na ubezpieczenie społeczne, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 4 lutego 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację i zasądził od Przedsiębiorstwa Zagranicznego „A.” w K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B.-B. kwotę 1500 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 4 lutego 1998 r. zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku Białej z dnia 27 maja 1997 r. [...] i oddalił odwołanie wnioskodawcy Przedsiębiorstwa Zagranicznego „A.” w K. od decyzji z dnia 31 października 1996 r. wymierzającej zapłatę nieuiszczonych składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne za okres od marca 1995 r. do sierpnia 1996 r. z tytułu fikcyjnych umów o dzieło. Sąd Apelacyjny uznał, że postępowanie dowodowe w sprawie wykazało, że pracownicy wnioskodawcy wykonywali w godzinach nadliczbowych prace o charakterze i zakresie zbieżnym z ich obowiązkami wynikającymi z zawartych umów o pracę. W tej sytuacji Sąd pierwszej

instancji naruszył przepisy art. 58 § 1 KC w związku z art. 627 KC oraz art. 22 § 1 KP błędnie przyjmując, że wnioskodawca skutecznie zawierał z pracownikami umowy o dzieło, które w istocie rzeczy były umowami o pracę. Sąd Apelacyjny przyjął, że pracownicy wnioskodawcy wykonywali sporne prace w godzinach nadliczbowych w ramach stosunku pracy i z tego tytułu powinny być opłacone składki na pracownicze ubezpieczenie społeczne.

W kasacji wnioskodawcy podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 22 § 1, 133 § 1 i 134 KP przez przyjęcie, że zawarcie 502 ustnych umów o dzieło miało na celu obejście przepisów o składkach na ubezpieczenie społeczne, a realizowanie tych umów cywilnoprawnych polegało na wykonywaniu pracy w godzinach nadliczbowych w ramach umów o pracę. Nadto skarżący zarzucił naruszenie art. 233 § 1 i 328 § 2 KPC polegające na arbitralnej ocenie dowodów w sprawie, co było sprzeczne z materiałem dowodowym wobec niewskazania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn uznania za umowy o pracę ustnych umów o dzieło, które były realizowane na warunkach określonych w art. 627 i n. KC. Skarżący domagał się orzeczenia kasatoryjnego i zasądzenia kosztów postępowania kasacyjnego.

Organ rentowy w odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy uznał, że kasacja jest bezzasadna.

W uzasadnieniu kasacji skarżący przyznał, iż nie jest sporne, że 502 umowy zostały zawarte w okresie od marca 1995 r. do sierpnia 1996 r. na samodzielne wykonanie nadbudówek z tworzyw sztucznych z osobami, które w tym czasie zatrudnione były u wnioskodawcy na podstawie umów o pracę, w ramach których uczestniczyły przy produkcji nadbudówek tego samego rodzaju. Judykatura wielokrotnie wyrażała poglądy, że zatrudnianie pracowników poza normalnym czasem pracy na podstawie umów cywilnoprawnych przy pracach tego samego rodzaju - co objęte stosunkami pracy - stanowi obejście przepisów o czasie pracy w godzinach nadliczbowych, nawet gdyby pracownicy byli doraźnie zainteresowani wykonywaniem tego zatrudnienia w ramach umów cywilnoprawnych (por. uchwała SN z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PZP 13/94, OSNAPiUS 1994 nr 11, poz. 139 lub wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 października 1994 r., III AUr 865/94, Prawo Pracy z 1995 nr 2,

s. 40). Zawarte w takim zakresie uzgodnienia są w sferze prawa pracy - niezależnie od ewentualnej woli stron wyrażonej w nadanej im formie umów cywilnoprawnych - automatycznie nieważne z mocy art. 18 § 2 KP. W miejsce postanowień nieważnych umów cywilnoprawnych stosuje się odpowiednie przepisy prawa pracy (art. 22 § 1 i 1¹ KP w związku z art. 133 § 1 i 134 KP). W sferze prawa cywilnego zawarte przez wnioskodawcę ustne umowy o dzieło na wykonywanie przez pracowników poza normalnym czasem pracy tych samych rodzajowo czynności, co objęte stosunkami pracy, są również nieważne na podstawie art. 58 § 1 KC - jako czynności prawne sprzeczne z ustawą.

W świetle niespornych ustaleń faktycznych w rozpoznawanej sprawie Sąd drugiej instancji prawidłowo uznał, że działania wnioskodawcy miały na celu obejście sygnalizowanych wyżej ustawowych przepisów prawa pracy, a nadto przepisów prawa ubezpieczeń społecznych stanowiących o automatyzmie objęcia pracowników - w zakresie łączących ich stosunków pracy - pracowniczym systemem ubezpieczenia społecznego (art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych - jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.). W konsekwencji orzeczenie reformatoryjne Sądu Apelacyjnego trafnie wskazało, że organ rentowy wydał prawidłową decyzję stwierdzającą w spornym zakresie podleganie przez pracowników wnioskodawcy obowiązkowi pracowniczego ubezpieczenia społecznego i wymierzył należne składki na to ubezpieczenie na podstawie art. 11 ust. 1 pkt. 1, 3 i 5 tej ustawy w związku z § 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r., Nr 68, poz. 330 ze zm.). W tych okolicznościach sprawy również kasacyjne zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego (art. 233 § 1 i 328 § 2 KPC) okazały się bezpodstawne.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił kasację na podstawie art. 393¹² KPC), obciążając wnioskodawcę kosztami postępowania kasacyjnego (art. 98 § 1 KPC w związku z art. 393¹⁹ KPC).

=====